

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Edvin Ekström.

Härad: Skytts

Adress: Kungstorp.

Socken: St. Hammars & Reng

Berättat av:

Uppteckningsår: 1933.

Född år i

Uppteckningen rör Halmfigurer och utkläd-
ning vid skörden och juletiden.

Om hösten gjorde man en särskild
figur av den allra sista kärven. Ibland
blev den smalare ibland tjockare, men
alltid gjordes den så lång som möjligt.
Många band lades om denna kärve, så
att den närapå liknade en docka. Man
kallade denna kärve för "städdare" och
den som nu hade tur att få linda första
bandet om denna kärve, skulle få sitta
vid "borennen" / hedersplatsen / juleafton.

933

Sk.

Skylt. nr

Rept. Edwin Ekström
3963
Kungälv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

På somliga gårdar däremot ansågs den personen vara sämst, som kom att linda den sista kärven och alla hade brättom med att linda de sista "nejerne" (mekarna). Den som nu kom att linda "städdaren" blev själv också kallad för "städdare" och utskrekthad av kamraterna. Vi se här således två olika följder av att linda sista kärven, men i båda fallen placerades alltid städdaren mitt uppe på den sista "traven". Detta med att linda städdare har man brukat härnere till omkring år 1910. Man kan godt säga att det var "jälolindaren" som förstörde denna sed.

Luciadagen firades på flera gårdar för tiden, men icke på alla gårdar härnere. Bland annat på gårdens fingo ti-

digst på morgonen kaffe och dopp, ett slags
bröd som de kallade "Lusse katts." Kaffe
rankade icke så ofta då på den tiden, så
det hela blev ju lite festligt. Flera gam-
la människor ha också berättat för mig
att det på sina ställen förekommet, att en
ung flicka varit Lucia-brud. Hon var
då fint klädd, hade en slags krona av
halm på huvudet, i halmkronan satt
stora vackra vita talglys, men de voro
icke tända medan hon bjöd omkring på
kaffe och dopp, men så när hon ljudigt al-
la, tände man ljusen så de brunn några
minuter, men flickan stod då stilla och
några andra personer stodo strax ~~bredvid~~
henne ifall något skulle hända med ljusen.
Jag kan nu icke gå i god för huru my-
Skriv endast på denna sida!

ket som är samnt av detta, men man har
änns idag härnere alltid mycket prat
om Luciadagen.

Julkärvar brukade man förr i tiden
alltid sätta upp och man kan få se dyli-
ka även nu om julen, men mera enstaka.
Vad det varför slags kärvar man ibland
brukade använda härtill, har jag för-
nt berättat i "Tro och sed om skörden". Om
det kom många fåglar till julkärven och
äto av den, så kunde man vänta en god
skörd, men var det endast ett fåtal fåg-
lar åt gången, så troddes skörden bli
sämre det kommande året.

På alla gårdar härnere utdelades all-
tid förr i tiden julgävar eller s. k. "jule-
höjen". Allasammans, som under året

utträttat något arbete på gården skulle ha
julehöj; dräng och jäg, töa och gräbba,
röjtare, toskemannen, tättelkvingen m. fl.

På det nyskurade "store bared" var lagd
en glänsande vit duk och hade placerats
några ljus. Här hade man i gården lagt
upp en stor julehöj till en var, precis
likadant och lika mycket i varje höj.

En stor kanning på vilken var lagd
~~ett~~ stycke sylta och ~~ett~~ stycke stek
och en korv. Ett riktebröd på vilket
låg ett stort stycke smör och ett ost.
~~Ett~~ vetebrod, i 20 st gorän och i 20 st
klenät. Detta var ungefär vad jule-
högarne bestod av, men de kunde ju
kanske innehålla något olika i olika
gårdar, men i ingen gård utskilt man

att giva julgåvor på detta sätt. Denna julsed upphörde här i dessa församlingar omkring år 1880.

Seden med julspöken var någonting mycket allmänt här, såväl bland rika som fattiga. Julafton och juldagen ansågos vara för heliga för denna sed, men annandag jul började man och höll på med dylikt ända till "Krust." Ibland var det män, som klädde sig i kvinnokläder och ibland kvinnor som klädde sig i männens kläder. Ibland då någon familj hade gille eller s. k. ljudning, så var det någon som klädde ut sig för världfolket (^{folk} familj) till oigenkännlighet. De kommo då in bland gästerna mitt under kalaset och ställde till med allehanda upptåg. Stundom var det nä-

gon rik gårdägare som klädde ut sig till
tiggare. Han gick då omkring i de anrika
gårdarna och tiggede allhandla saker. Ju
flera han kunde narra, desto roligare var det.
Stundom hände det att ungdomarna för-
färdigade julspöken, ett slags figurer av
träsnittar eller halm och klädde dem i klä-
der så att de liknade människor. Dessa
julspöken passade ^{de} på med om natten och
ställdes upp dem utanför dörrar och fönster
hos folk. Det var många som blevo grund-
ligt skrämda av dessa spöken. Denna
sed med julspöken i en eller annan form
är ännu icke så fullständigt utdödd i
dessa bygder.

Vänligtvis annandag jul eller
fredagen gick man omkring till släk-

tingar och vänner med s. k. skrivelser.
Meningen var nu ^{att} lämna dem dessa skri-
velser så obemärkt som möjligt och
därefter hastigt komma ifrån stället.
Om nu dem, som man besökte fingo
tag på en och trunget en att förtära en
hel del julfägnad, så ansågs hela histo-
rien med skrivelsebesöket vara förstört.
För det mesta innehöllo skrivelserna
skämtamma saker på vers eller på pro-
sa. I regel var det lyckel med någon
av husets ungdomar, men ibland kunde
också skrivelserna vara riktiga smådel-
sar. Antingen nu skrivelsen var av ena
eller av andra slaget, så gällde det ^{att} giva
igen med samma mynt. Ibland hade
man lundit skrivelsen om benet på en

gräsparr som man fångat för detta ändamål; ibland var den bunden på en gräsfot, ibland på ett äpple. m. m. Min mor Karina Ekström, som är född i Fosse församling 1854 har berättat att denna julsed förekom mycket allmänt även i dessa byggar. Måndag jul kom en granne engång och lyckades släppa in en sparr till dem. Sparren, som var halvdöd av skräck, hade en lapp fastad vid ena foten. Lappen innehöll några skämtsamma verser. En morbröder till min mor lyckades emellertid att oförmärkt smussla in till grannens äpple med en skrivelse, som bland annat innehöll följande: "Goddag i kära vänner, som alla i

grötfatet spänner. Den stackars fågeln
var ju halldöd, spräng icke er själva
på gröet."

Denna julsed, som för länge sedan
upphört, har en särskild mening. Förr
i tiden ansågs det allmänt för en stor
skam att icke få bjuda något slag trak-
tering på en jultäkt, vem det nu vara
mände, om så det var den allra grövsta brotts-
ling. Alla visste ju att vår Frälsare kom
till oss som gäva om julen, och det troddes
att han kunde komma igen om någon jul
och hälsa på i en människas gestalt,
i vem vi visste ju ingen. Det gällde där-
för att se upp, så att ingen besökande
fick ge oönskade bort. I synnerhet var
det mycket oförlätligt om denne besöka-

re själva hade överlämnat något slags gåva
under sitt besök.

Om "Kunt" då julhelgen ansågs vara
slut, markerade man detta på så sätt att
man nu i allmänhet klädde sig i sämre
kläder, men någon slags särskild ut-
klädnings förekom icke här i dessa för-
samlingar. Så har gamla människor
berättat för mig, och deras berättelser
ha varit samstämmiga.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Edvin Ekström
Härad: Skrytt Adress: Kungstorp
Socken: St. Hammar & Reng Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1933 Född år _____ i _____

12

Uppteckningen rör Frimurare, Föstertryck
i sten, Starka människor, Frem-
mana döder.

Om Frimurarena troddes och pra-
tades alltid underliga saker. Lomliga
människor påstodo ^{fatt} de föreskrivit sig åt
djävulen och att en eig osalighet väntade
dem efter döden. Andra människor, som
ville förstå bättre, eller åtminstone låtsa-
de så, framhöll att det nu icke var så
galest ställt för dem som voro frimurare,
men säkert var att de voro stora förtän-
kare, "d. v. s. säderna som icke trodde på

någon gud eller något liv efter döden.
Okunniga människor trodde i allmänhet
att primurarna efter döden blevo förvand-
lade till något slags djur som straff
för sitt primureri. Först då de levat och
dött som något slags djur, skulle de i en
eftervärld få samma rättigheter som vi
andra människor. Gamla människor ha
också berättat att primurarna ibland lägo
på knä och tillbädo grästenar eller något
slags beläte av sten. De voro alltså ett
slags avgudadyrkare, och måste därför
hålla sina sammankomster hemliga.
Jag har också hört folk / stadsbor / som på-
stått att primurarna under sina hemliga
möten bedrovo otukt med varandra. Pri-
murarnas tecken sade man voro en mur-

stev, en vinkel och en hammare, och härav
har väl folk fått den uppfattningen att
de voro särskilt skickliga i att mura.
Jag hörde en gång en man vid ett villa-
bygge, då det blev tal om frimurare, be-
rätta, att ett av de prov, man skulle genom-
gå för att bli frimurare, vore att under
natten mellan klockan 12-1 uppföra en
stor cirkelrund mur till en viss höjd.
Men det gällde att raska på, för en viss
"herre" stoel innanför muren och rev
ner en del av stenen. Om icke muren blev
färdig inom tid, så fick man öva sig på
samma sätt flera nätter i rad tills man
bestod provet. Frimurarena troddes kun-
na göra ett slags tecken med händer och
fingrar av tre olika slag. Medelst dessa

Tecken kunde ^{de} känna varandra var de träffa-
des, om ett land och språk. Frimureriet
ansågs vara någonting mycket hemlighetsfullt,
och troddes primurarna genom något slags
tankegissning veta allting, eller rättare
sagt, troddes de kunna läsa folks tankar.

Det var vid dödstrepp förbjudet för en
primurare att yppa någonting av sin ar-
dens hemligheter. Om det var någon av
dem som kom på dylika tankar, så visste
de andra medlemmarna detta med det-
samma och han fick då av dem ett glas
vin ^{med} gift i som verkade en smärtfri
men ögonblicklig död. Ett par läkare,
som själva voro primurare, skrev en
en dödsattest om hjärtslag eller nå-
gonting dylikt.

Min far, Hans Persson Ekström som är född år 1854 i St. Hammar, har berättat följande sägen om Frimurarena: "Enligt bibeln hade konung Salomo flera bilstuckor, varav några voro hedniska kvinnor, alltså icke av judefolket. Dessa kvinnor förledde konung Salomo till avgudadyskan. Salomo ångrade sedermera detta arfall från Israels Gud och uppständes av vrede mot kvinnorna, som förlet honom. Han beslöt då stifta en orden, vilkens regler och förehavande i alla tider skulle bli en hemlighet för alla kvinnor. Denna orden blev den s. k. Frimurareorden. Aldrig någonsin skulle någon kvinna få del av dess hemligheter. Om en medlem uppgade någonting för en som icke var

medlem, så skulle de båda två "ögonblicken
lekamligen dö", men om det var en kvinna
han yppat det för, så skulle de också "mel-
ligen dö". Den vise konung Salomo avsåg
härmed att mannen skulle framstå som
något slags högre väsen för kvinnan,
och att kvinnan borde ta sig i akt för att
icke ha samma slags Gudselyrkan som
sin man."

För omkring trettio år sedan hade
Druidorden i Malmö inköpt en större
tomt härnere i Kämpinge Ljunskog.
Tomten inhägnades med ett högt staket. I var-
je hörna alltså på 4 ställen uppställdes en
större granitsten med en inhuggen och för-
gyllt 7 uddig stjärna. Precis mitt i tomten
uppställdes ett slags altare av 3 stora ste-

nar, och runt omkring dessa lades här och var men dock efter en viss ordning, större gråstenar. Nu är ju icke druid- och primuraorden dotsamma, men folket härnere trodde att druiderna var ett slags primurare. Man var nu säker på att primurarna tillbädo gråstenen, man hade på avstånd kunna se att somliga av dem under ^{der} hemliga sammankomsterne, stodo och läste högt i en bok samt slog slag på slag med en klubba på gråstenarna. Man ville också påstå att de offrade blod på sitt stenaltare. Folk fingo en viss rädsla för druidtomten. Barn som hörde de äldres prat om dessa primurare, tordes då rakt inte gå förbi detta ställe. Jag vill minnas att jag själv i sällskap med några

andra barn varit nere vid Kämpinge strand.
På hemvägen kommo vi förbi druidlundan.
De stora grindarna stodo öppna, vi voro
nyfikna och gingo inom staket för att
se om här var någon villa inne i denna
skogselunge. Vi kommo då fram till den
här altareplatsen och förstodo med dekam-
ma vad det var för ställe vi voro kom-
na till. Vi sprungo ögonblickligen därifrån
som om det gällt livet. Vi voro ängsliga sen
i långa tider efteråt att något skulle hän-
da oss, men vi fingo ingenting out av besöket.
År 1930 restaurerade druiderna sin tomt
och uppförde en större sommarvilla där.
Jag hade då i uppdrag att inhägnat altare-
platsen med en större lövhäck, samt plan-
tera 7 st ekar efter en viss ordning. En

gång på försommaren kom en slags staty hit
ner från Malmö. Den var c 9 meter hög och
c $\frac{1}{2}$ meter tjock tillverkad av cement, men
ihållig inne i. Den hade tre ansikte, vilka
alla tre gävo bilden av en vörnadsvärd äld-
re man med långt skägg. Några männi-
skor påstodo att ansiktena hade drag av ko-
nung Salomo, vilken de sett på bilder.
Statyen, som kom till Kungstorpys station,
hämtades där av småbrukare Nils Jönsson
från Rungs Länd. Han brukade köra "för
folk, som man säger på landet, och hade nu
fyllt sin vagn med halv och lagt statyen
i samma, samt kom helt stolt körandes till
druidunden. Nils Jönsson var en stor missi-
onär och är ännu. En god vän till honom
småbrukaren Jöns Nilsson vid Borgervä-

gen, även han en mycket religiös man, hade sett den här "körslan" med statyen. Han var en dag efteråt nere på druidlundan och granskade "Avgoden" som han sade. En gång var han hemma hos mig och pratade då om "avgoden". Han yttrade då: "Nu kan min käre Nell Sjussen köra till helvetet om han vill, nu har han ej på missionsbussen att göra mera. Nu vet man vad de där primurena äro för slags avgudadyrkare. Men de få akta sig, det kan bli värst för dem själva för Vår Herre låter icke gäckas med sig." En del äldre personer, som sett på den här statyen, tyckte att den verkade hemsk och kuslig, men de delade ^{de} visst icke Jöns Nilssons uppfattning om denna saken.

1 Skåne
Rings
St. Herman 8 Ring

3963

1888. Hrn. Heston
ar. Ringstorp

Fotavtryck i sten.

Upp. år 1933

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Ungefär mitt emellan Fredshögs gård och Skåre fiskeläge i Maglarp församling finnes en hel mängd större och mindre stenar. De ligga samlade längs strandvägen i större samlingar och ha nog legat där i många år, ty de äro mycket mossbevuxna, och ingen äldre människa i trakten kan minnas eller har hört någonting om när stenarna kommo till platsen. På norra sidan om vägen finnes det en stor sten som har avtryck av en sko. Folk kallar det för "den ondes sko." Jag har själv sett detta avtryck, det har varit en mycket stor sko med mycket spetsig såla framme vid tån. Precis så

regelbundet avtryck är det icke, men ganska likt avtrycket efter en stor sko är det säkert. Stenen med avtrycket är av rundad form, men naturligtvis icke så regelbunden som ett klot. Den är ungefär ^{så} stor att jag vill antaga, att två starka personer kan flytta den ^{på} marken. Någon ting särskilt om detta avtryck har jag icke hört.

Vid hamlegård eller spökgården i Kämpinge finnes också en sten med avtryck. Detta avtryck är dock icke efter skor utan efter fingrar istället och kallas av folk för "den ondes fingrar." Den ^{nu} sten är blott liten, jag tror säkert en stark karl kan lyfta den, om det nu är någon som vågar. Avtrycket ser precis ut, som om en ofantligt stor hand med utspärrede fingrar, hade

doppat alla fingerspetsarna i stenen, tyd-
liga märken efter naglarna. Så väldigt fint
är ju icke avtrycket, men mycket likt
stora fingrar är det. Stenen ligger bland
några andra stenar vid den s. k. "gödselha-
ven." En gammal man i Kämpinge vid
namn Hans Davidsson har berättat för
mig att, då han såsom ung dräng tjänade
hos en äldre lantbrukare i Kämpinge,
bruka^{de} denne ibland gå och smörja "den
ondas fingrar" med plott. Denne lant-
brukare ägde nämligen också spök-
gården och brukade jorden, som gränsade
in till hans fädersgård. På Hans David-
ssons fråga, vad det skulle vara bra för
att smörja en sten,² svarade han: "Den
ondas fingrar få inte vara torra ibland,

de e ente bra, föresten så e de nåenting,
som du ente ska bry dej om Hans, de e så
många saker som du ente begriper."

När jag fullgjorde min värnplik vid
4. 25 år 1914, så var ju Kompaniet givetvis
ganska ofta ute omkring i byarna. En
gång masscherade vi förbi gamla exercis-
platsen "Tredelöra." Ganska långt häri-
från rastade Kompaniet. I närheten av
vårt rastställe var det ett slags sten
med avtryck, liknade svinfötter, gans-
ka naturliga såg de ut. Jag minnas att
vi beundrade dessa avtryck allersamman.
Jag vet nu icke vilken församling vi
höllo rast i. Ej heller hörde jag nå-
gon ting om dessa avtryck i stenen. Det
är ju så långt borta från min hemort.

Starka.

Strax bredvid mitt hem var för i tiden några ruiner efter en tarvlig koja. Jag kan minnas en lerkög, några grästenar och en stor jordkög. I denna koja hade en gång i tiden bott en krigsman vid namn Brodel. Han hade varit mycket fattig, och då ena väggen till hans koja blivit förstörd av regn och frost, hade han icke haft råd att skaffa lera och trälm till en ny vägg. Han ^{skurit} gräs torvor med sin spade och byggt upp väggen igen av dessa torvor. Min far har berättat för mig om denne Brodel. Han hade deltagit i Karl XIV Johans krig med Napoleon. Han var vida berömd för sin styrka, och det påstods

att han kunde bära en häst på ryggen.
Brodd, som var en ovanligt stor karl, brukade ta ena armen omkring hästens framben och ena armen omkring hästens bakben, samt så bära den på ryggen. Det sådes att Brodds förfäder varit jättar och att de bott här i St. Glammars församling. Några jättar ha väl aldrig existerat, men säkert mycket storväxta och starka människor. Kyrkorvaktmästare Tilly har ofta berättat om att då han en gång grävde en grav på kyrkogården vid St. Glammars ödekyrka, påträffade han ett skellet som var så stort att han blev nästan riktigt rädd. Huvudskallen var mer än dubbelt så stor som andra, så det måtte säkert ha varit en "jätte", som blivit.

begraven här. Denna Tillys berättelse är säkert riktigt sann. Krigsman Brodd hade två söner Jöns och Anders. Jöns tjänade som dräng hos bonden Jeppe Jönsson i Sd. Hammar, Vikens gård numera. Han var gift och bodde i närheten av mitt hem i en liten stuga. Han var också vanligt stark men en snäll och "godmodig" man. En gång på ett höstgille blev det tal om hans styrka och Jeppe Jönsson lovade honom en tunna råg gratis, om han kunde lära hem den förutan att vila på vägen. Så snart träskningen påbörjats, påminnde Jöns Brodd sin husbonde om köftet. Jeppe Jönsson var en ordhällig man, han mätte upp en tunna vacker råg, men bestämde att två drängar och två pigor skulle gå med Brodd

hem, och om han satte ner rågsäcken på
marken och vilade under vägen, så skulle
värdet för rågen dragas av på lönen. Jöns
Brodel lät dock rågen hem utan att vila,
precis som den ingenting väge. Han hade
ca 400 meter att gå och en "tunna" råg är ju
ingen lätt börd. Brodern Anders Brodel
var också berömd för sin stora styrka,
men han var ej så godmodig som Jöns, det
påstods att han med största lätthet
kunde rätta ut en hästsko, ingen männi-
ska torde göra honom emot. En annan
stark man jag hört omtalas var Lars
Jönsson vanligen kallad Lars 38 tummen.
Varför han hade fått detta egendomliga
tillnamn har jag aldrig hört, men alla
som känt honom påstod att han var

ofantligt stark. Jag kände en broder till konom
snickaren Anders Jönsson. Han bodde här
i Ld. Hammar, men är nu död. Han blev
över 80 år gammal men var alltid vid
god hälsa och så stark att man kunde
riktigt häpna. Jag ^{var} på träkruingsarbete
en gång under krigsåren. Anders Jönsson
var där och hjälpte till i halmen. Lä-
desstackarna lägo i svettning så halmba-
lerna blevo mycket tunga. Nu pressades
halmen in på loftet/jällen/, här skulle
den 70 årige mannen lägga den samman, två
andra yngre karlar skulle transportera halmen
till konom. Nu lade man halmen "spänne" ef-
ter "spänne", men då man kom så högt upp
att halmbalerna skulle "stickas" upp över
"kanotjälken", så måste Anders Jönsson by-

ta med den ene mannen och själv "sticka"
upp halmbalerna. Detta gjorde han liksom
lätt som om det endast varit vanliga
sädeskärvar. Ingen av de två andra yngre
personerna i halmen kunde göra detta
arbete så bra som den gamle mannen.

På tal om jättar så berättade man förr
i tiden, att några "riktiga jättar" aldrig
löst här nere, men att de ibland kommit på
besök här St. Hammar och Reug. Minnen
efter deras besök äro de många s.k. "jätte-
knapparna" (ett slags djurförsteningar), som
man finner härnere. En gång var här en
jätte som var så stor att då han var på halv-
öns smalaste del, så kunde han "stridda"
över halvön, alltså stå med ett ben i Glöll-
viken och ett ben i Hammelbuktten.

Frammana döda.

Lantarbetaren Magnus Andersson, som var gift med min faster, har talat om för mig att han som pojke tjänade i flera år i Håslöf. Där berättade alltid de gamle en del sägner om en präst vid namn Sebastian. Han har le-
vat och verkat i Håslöfs församling i 400 år tillbaka i tiden. Sebastian var en mäktig lärd och trollkunnig man, som bland annat kunde konsten att frammana döda. Om det nu var någon av Sebastian's församlingstän-
sorsom förde ett allt för tygellöst leverne, så kunde Sebastian frammana någon av deras döda släktingar för dem och härmed berisa att de döda störcdes av deras dåliga leverne. Syndaren omvände och lätrade sig genast.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Edvin Ekström.*
 Härad: *Skrytts, Torna.* Adress: *Kungstorp.*
 Socken: *St Hammars & Reng* Berättat av: *Anders Anderson Tilly*
Hardeberga.
 Uppteckningsår: *1933.* Född år *1872* i *Hardeberga.*

33

Uppteckningen rör *Träd.*

Aspen trodde man vara det trädslag
 av vilket Frälsarens kors var tillverkat.
 Därför så darrade aspens blad alltid, det
 skulle liksom vara en slags änger eller
 grämelse eller lotgöring. Eken talade man
 alltid om med en viss respekt, man ansåg
 att detta träd kunde bli flera tusen år gam-
 malt och vore så att säga trädens konung.
 Det talades även om att eken, under hedna-
 tiden av våra nordiska förfäder, använts
 som något slags offerträd. Vid spökgården
 i Kämpinge växer 2 st. s. k. "offer tornar". Des-

sa träd äro mycket gamla; ty de människor
som äro gamla nu, berätta att dessa träd voro
precis likadana, då de voro barn. Många namn
ha denna hagtorus träd, och en del folk ha ä-
ven kallat dem för "djävulens träd." En gam-
mal sägen vill förtälja att man en gång i
fortiden offrat människor till dessa
träd. Alltid har man varit mycket rädd för
dem och är så ännu i denna dag. Ingen
torde röra dem eller äta av deras bär.
Jag pratade om träden en gång med en
dräng vid namn Olbin Karlsson, han
körde och plöjde i närheten av spökgår-
den. Han berättade att han en dag plöckat
ett bär och ätit, men hade blivit så fä-
färligt sjuk ögonblickligen. Han körde då
ner en finger i halsen och lyckades spy upp

en hel del och plågorna lindrades därefter.
Han varnade mig mycket för att äta av bä-
ren eller bryta en kvist av träden. Lärskilt
den största av tornarna är mycket egendom-
ligt växt. Alla grenar växa vinkelfor-
migt, ungefär så här: "kanske dock ic-
ke fullt så regelbundet. Om nu räddan ej
varit så stor för trädet, så hade säkert ingen-
ting funnits kvar av det. Dessa vinkelfor-
migt växta grenar äro nämligen det typ-
persta virke som tänkas kan till vissa
saker såsom handtag på ett lieskaft/le-
knagge/strävor till plattbottnade båtar
m. m. En dagakarl vid namn Anders
Pålsson, som bodde i Kämpinge ljun-
gte vid "Lohög", brukade arbeta med dikes-
grävning i närheten av spökgården. Lo-